

El *Polypodium cambricum* a Catalunya ?

per

A. de Bolós

Desde 1919 ençà, en que vaig presentar a la INSTITUCIÓ la nota sobre el "*Polypodium vulgare* L. var. *aurita* (Wild.) Rey-Pail." ha seguit interessant-me sempre l'estudi del polimorfisme del *Polypodium vulgare*.

Recentment he tingut l'avinentesa, mercès a les generoses facilitats del Dr. FONT i QUER, de poder estudiar la col·lecció de *Polypodium* del Museu de Ciències, i de poder utilitzar algunes obres entre elles el *Synopsis mitteleuropaischen flora* de ASCHERSON i GRAEBNER. El resultat d'aquest estudi penso reunir-lo en un treball més extens, acompanyat d'una sinopsis de les formes admeses per dits autors, treball de rescenció del capítol corresponent de la esmentada obra.

Com un avenç d'aquell treball m'és grat exposar avui als meus con-

socis algunes consideracions sobre unes formes trobades a Olot i a la Sellera en les dates respectives de Setembre de 1921 i 6 Agost 1924, les quals de primer cop de vista meresqueren la designació *Pol. cambricum* Willd. (*Pol. vulg.* var. *cambricum* Rey-Pailhade).

Respecte a l'exemplar trobat a la Sellera (Fig. 1) no puc donar-ne altre detall sinó que'm fou gentilment remès pel seu col·lector Sr. Joaquím CODINA amb el nom de *Pol. cambricum* L. i que fou trobat en el torrent de Bec-dejús. La data de la seva recollida sembla no està gaire d'acord amb el cicle vegetatiu de la subespècie *serratum* a la qual l'atribuïm, però en contraposició d'això hem de manifestar que pocs exemplars hem examinat que poseixin les bifurcacions dels nervis secundaris en nombre tan alt, característica de la subespècie *serratum*, com aquest.

En quant als exemplars d'Olot (fig. 2) foren trobats en una molt nombrosa colònia de *Polypodium* en una paret margera del camí de la font de Les Feixes, dejús el

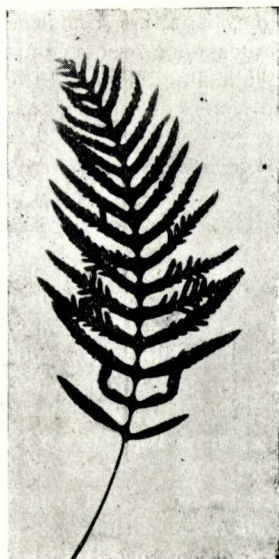

Fig. 1 *Pol. serratum* f. *subcambricum*, de La Sellera, 1: 4.

mas Solé de Taradós. Aquesta colònia pot afirmar-se que pertany a la subsp. *serratum*, basant-me per a dir això no tan sols en els caràcters individuals de les frondes, molt variables, sinó en el caràcter del seu cicle vegetatiu, puix al fort de l'estiu moren les frondes, prenent un aspecte completament desolat aquelles parets que a l'hivern se presenten revestides d'una esponerosa vegetació. Les frondes que viuen en aquella paret presenten un seguit de variacions, trovant-s'hi sempre entre elles, les formes *crenata* i *serrulata*. La paret és una *paret seca*, com en diuen en el país, de pedres volcàniques juxtaposades, sense ciment, i per la seva especial construcció, fa l'efecte que ha d'ésser un excel·lent reservori de frescor i humitat. El cas és que hi ha alguns indrets de la mateixa on les frondes prenen una major exuberància i demostren una major tendència a l'amplitud dels seus segments i profunditat de les incisions. En un d'aquests llocs és on vaig recollir (una sola vegada!) els exemplars que són a la meua col·lecció i un que és al Museu de Ciències de Barcelona amb el nom de *Pol. cambricum*.

Pertanyen realment aquests exemplars a la forma *cambricum*? Veus aquí on se presenta el dubte. Segons ASCHERSON i GRAEBNER el *Polypodium vulgare* L. se separa en dues branques. La primera, o espècie propiament dita, té com a caràcters essencials, la forma lanceolada allargada de la fronde, la divisió dels nervis secundaris dels segments en 2 (3) bifurcacions, la seva permanència en estat vital durant l'estiu, i el reunir-se els quatre feixos vasculars de la base del peciol (dos de grossos centrals i dos de petits dorsals) en un de sol, abans de la meitat del peciol. Aquest agrupament comprèn una sèrie de formes que viuen en els països del Nord.

La subespècie designada amb el nom *Polypodium serratum* Willd. està extesa pels països meridionals i les seves característiques són: fulles mortes al fort de l'estiu, llim la major part de les vegades triangular, suaument acabat en punta. Segments amb els nervis secundaris 3-4 vegades bifurcats; feixos vasculars del peciol no reunint-se en un de sol fins al damunt de la meitat del peciol, freqüentment fins al cim del primer segment.

Entre les formes més o menys bipinnades corresponents a l'espècie propiament dita hi ha la *pinnatifida* Wallr. i la *omnilacera* Moore. I com a forma bipinnada corresponent a la subespècie, hi ha la forma *cambricum* Willd. "homòloga de la *pinnatifida*", segons els esmentats autors. Partint d'aquest

Fig. 2. *Pol. serratum* f. *subcambricum*, d'Olot, 1:9.

sistema, si tenim una forma de segments pinnatifids pertanyents a la subespècie *Pol. serratum* Willd. se l'ha de designar com a forma *cambricum*. Aquest és el cas de les formes de la Sellera i d'Olot objecte d'aquest treball.

Pero coincideixen les formes d'Olot i la Sellera amb la forma *cambricum*?

Havem pogut examinar d'aquesta curiosa forma l'exemplar (fig. 3) que figura en l'Herbari del Dr. Francisco X. Bolós, procedent d'una donació de Gouan amb la citació de localitat "In Anglia, Monspeli". Havem pogut veure el gravat que acompanya l'obra de Morisson "Plantarum Historiae Universalis Oxoniensis", com també la il·lustració que acompanya l'obra de Rey-Pailhade "Fougères de France". L'exemplar i les dues figures coincideixen exactament entre si. En canvi les formes d'Olot i la Sellera no coincideixen amb cap d'elles.

Les diferències entre la forma *cambricum* típica y les formes d'Olot i la Sellera són: En la forma *cambricum* els segments són menys en els segments més dividits, en tant que a les formes catalanes no els manca pas l'aparell esporífer, inclús en alguna d'elles, damunt els segments de segon ordre.

En la forma *cambricum* els segments de segon grau són molt nombrosos i molts d'ells espatulats apiculats, en tant que en els nostres exemplars són menys nombrosos, rectes i obtusos.

Finalment la forma *cambricum* té un caràcter de permanència abastament provat, puix segons ASCHERSON i GRAEBNER (obra citada) fa més de 200 anys que s'ha mantingut cultivada en els jardins botànics. Al meu entendre, la indicació de localitat, que porta l'exemplar de l'herbari Francesc X. Bolós, demostra això mateix. L'exemplar procedia del jardí botà-

Fig. 3. *Pol. cambricum* típic, de l'Herbari F. X. Bolós, 1: 4.

avats, afuant-se en els dos extrems especialment a la base (que en els segments inferiors arriba gairebé a tenir la forma de peciol), en tant que en les formes catalanes els segments no gaire o gens eixamplats presenten sols unes prolongacions en forma de lòbuls rectes, que no ofereixen en el seu conjunt l'aspecte avat del *cambricum*.

La *f. cambricum* no presenta gairebé mai soris, al-

nic de Montpeller, però al seu torn els peus de cultiu procedien d'Anglaterra. Aquesta permanència del *Pol. cambricum* contrasta amb la fugacitat de les formes d'Olot, que de tota una colònia de plantes amb tendències a la lobulació dels segments, sols una vegada i encara pocs exemplars, n'havem pogut trobar de ben característics.

De tot l'exposat crec lògic deduir-ne que la forma *L. cambricum* de Asch. i Graeb. (*P. vulg.* ξ *P. cambricum* Willd., Spec. pl. (1810).—*P. cambricum* L., Sp. pl. (1753).—*P. canariense* var. *cambricum* Willd. herb) mereix ésser posada en una categoria superior (Linné va posar-la ja en la categoria d'espècie), almenys d'espècie secundària. Els exemplars d'Olot i la Sellera, en canvi deuen mantenir-se dintre el quadre de les veritables formes.

Per a designar les formes catalanes, que fins ara, jo no tinc notícia concordin amb cap altre forma estudiada i establerta, proposo el nom de *Polipodium serratum* Willd. f. *sub-cambricum*.

Olot, abril 1926.

Anotacions a la lepidopterologia ibèrica

IV (1)

per

Ignasi de SAARRA

La present contribució fixa les característiques racials d'algunes formes que hem estudiat recentment. Quasi totes elles són de localitat típica catalana. No coneixem quina serà la difusió d'alguna, com la *Libythea cellis* Laich., rassa *livida*, en la fauna ibèrica. D'altres n'hi ha que podem fixar la seva posició relativa dins el complexe racial ibèric, com l'*Argyn-*

---

(1) Vegeu: BUTLLETÍ de la INSTITUCIÓ CATALANA d'HISTÒRIA NATURAL, 2.ª sèrie, Gener 1925 i desembre 1925.